

Ο εμβολιασμός έναντι του SARS-CoV-2 είναι ασφαλής για τους ασθενείς με μακροχρόνια συμπτώματα της COVID-19 (Long COVID)

Ορισμένοι ασθενείς παρουσιάζουν συμπτώματα της COVID-19 ακόμα και για μήνες μετά την ανάρρωση από την οξείας φάσης της λοίμωξης (έχει χαρακτηριστεί σαν «χρόνια» COVID ή Long COVID). Καθώς η ανοσολογική βάση αυτών των συμπτωμάτων δεν είναι σαφής, υπάρχει προβληματισμός σχετικά με την πιθανότητα επιδείνωσης αυτών των συμπτωμάτων μετά τον εμβολιασμό έναντι του SARS-CoV-2. Οι Ιατροί της Θεραπευτικής Κλινικής της Ιατρικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, **Θεοδώρα Ψαλτοπούλου, Γιάννης Ντάνας, Πάνος Μαλανδράκης, Στάθης Καστρίτης και Θάνος Δημόπουλος** (Πρύτανης ΕΚΠΑ) συνοψίζουν τα αποτελέσματα πρόσφατης μελέτης που δημοσιεύτηκε στο έγκριτο επιστημονικό περιοδικό *Annals of Internal Medicine* από τους D.T. Arnold και συνεργάτες (<https://doi.org/10.7326/M21-1976>).

Σκοπός της μελέτης ήταν να περιγράψει την ποιότητα ζωής και τα συμπτώματα μετά τον εμβολιασμό έναντι του SARS-CoV-2 είτε με το εμβόλιο BNT162b2 (της Pfizer) ή το ChAdOx1nCoV-19 (της Astra-Zeneca/Oxford) σε μια σειρά ασθενών με συμπτώματα που διαρκούσαν 8 μήνες μετά τη νοσηλεία τους λόγω COVID-19. Όλοι οι συμμετέχοντες επανεκτιμήθηκαν περίπου 1 μήνα μετά τον εμβολιασμό, επαναλήφθηκαν τα ερωτηματολόγια σχετικά με την ποιότητα ζωής και έγινε επανεξέταση των συμπτωμάτων τους, με συγκεκριμένες ερωτήσεις, σχετικά με το εάν τα συμπτώματα είχαν βελτιωθεί, παρέμειναν τα ίδια ή επιδεινώθηκαν. Οι συμμετέχοντες δήλωσαν την εμβολιαστική τους κατάσταση (δηλ. αν είχαν εμβολιαστεί) αφού έγινε η εκτίμηση των συμπτωμάτων ώστε να ελαχιστοποιηθεί πιθανή προκατάληψη σχετικά με τη συσχέτιση των συμπτωμάτων και του εμβολίου. Στη συνέχεια ρωτήθηκαν σχετικά με τις παρενέργειες που σχετίζονται χρονικά με την ημέρα του εμβολιασμού. Από τους 78 συμμετέχοντες που συμμετείχαν στην 8μηνη παρακολούθηση, δεν ήταν δυνατή η επικοινωνία με 2 και οι 32 δεν είχαν εμβολιαστεί ακόμη. Μεταξύ των υπόλοιπων 44 συμμετεχόντων που είχαν λάβει 1 δόση εμβολίου, οι 36 (82%) ανέφεραν τουλάχιστον ένα επίμονο σύμπτωμα και συμπεριελήφθησαν στην ανάλυση.

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν σημαντική επιβάρυνση της ποιότητας ζωής και της καθημερινότητας τους από επίμονα συμπτώματα στους 8 μήνες μετά τη COVID-19 και ανέφεραν ένα διάμεσο αριθμό από 4 διαφορετικά συμπτώματα ανά ασθενή. Αναφέρθηκε μεγάλη ποικιλία πολυοργανικών συμπτωμάτων με κυρίαρχα την κόπωση (75%), τη δύσπνοια (61%) και την αϋπνία (53%). Στο χρονικό σημείο πριν τον εμβολιασμό, η ποιότητα ζωής των ατόμων αυτών εμφανίστηκε αισθητά επιδεινωμένη συγκριτικά με το γενικό πληθυσμό, σύμφωνα με τις βαθμολογίες στα ερωτηματολόγια που εξετάζουν τις ψυχολογικές συνιστώσες και την σωματική συνιστώσα/ φυσική κατάσταση.

Οι ερευνητές ήρθαν σε επαφή με τους συμμετέχοντες τηλεφωνικά στις 30 ημέρες μετά τον εμβολιασμό, ώστε να διερευνηθούν αλλαγές στα συμπτώματα και στην ποιότητα ζωής. Μεταξύ των 159 συμπτωμάτων που αναφέρθηκαν πριν από τον εμβολιασμό, 37 (23,2%) είχαν βελτιωθεί, 9 (5,6%) είχαν επιδεινωθεί και 113 (71,1%) ήταν αμετάβλητα. Δεν υπήρχε σημαντική επιδείνωση στις μετρήσεις της ποιότητας ζωής συγκριτικά με πριν από τον εμβολιασμό. Η ψυχική ευεξία (όπως μετρήθηκε με ειδική κλίμακα) ήταν σταθερή στους συμμετέχοντες πριν και μετά τον εμβολιασμό. Ένα μεγάλο ποσοστό (26/36, το 72%) ανέφεραν παροδικές (διάρκειας <72 ωρών) συστηματικές παρενέργειες μετά τον εμβολιασμό, όπως πυρετό (44%), μυαλγίες (22%) και πονοκέφαλο (19%). Αυτό συμβαδίζει με άλλες μελέτες παρατήρησης των ανεπιθύμητων ενεργειών του εμβολίου σε άτομα με προηγούμενη λοίμωξη SARS-CoV-2. Δεν εντοπίστηκε καμία διαφορά σε οποιοδήποτε

μέτρηση μεταξύ των 18 συμμετεχόντων που είχαν λάβει το εμβόλιο των Pfizer-BioNTech και των 18 συμμετεχόντων που είχαν λάβει το εμβόλιο των Oxford-AstraZeneca.

Συμπερασματικά, παρά το μικρό αριθμό των συμμετεχόντων, η συγκεκριμένη μελέτη παρέχει σημαντικά στοιχεία σχετικά με την ασφάλεια των εμβολίων BNT162b2 και ChAdOx1nCoV-19 έναντι του SARS-CoV-2 σε αναρρώσαντες με εμμένοντα συμπτώματα από COVID-19.